

ברובא דלא תלי במעשה כגון סריס ואיילונית, אבל רובא דתלי במעשה וכעיבור שתלוי במעשה הרבעה ויש לחוש שמא לא עלה עליה זכר (2) לא אזלו רבנן בתר רובא.

תנו רבנן: עז בת שנתה שילדה זכר, הולד הוא ודאי בכור, ויתננו לכהן. מיכן מגיל שנה ולחלקן, הרי הוא ספק בכור.

מהרי"ט אלגאזי. [וראה מה שיתבאר באות ב במסגרת].

ב. הקשה מהרי"ט אלגאזי [לז ב]: שמא כרבנן, אלא דכאן יש שני מיעוטים, מיעוט שאינן מתעברות, ומיעוט מפילות דבר שאינו פוטר בכורה [ראה שם בשם הרמב"ם], וכל כי האי גוונא הרי הוא כמו פלגא ופלגא?! ותירץ על פי מה שהביא בשם הריטב"א [בענין אחר], דמיעוט שאינן מתעברות אינו מיעוט גמור אלא מיעוטא דמיעוטא אחד ממאה או יותר, ואינו מצטרף להיות שני מיעוטים.

התורה, אלא הכוונה, דככי האי גוונא דתלי במעשה אזלי רבנן נמי בתר מיעוטא כרבי מאיר, אבל מכל מקום אינו אלא מדרבנן דוקא, דומיא דרוב דלא תלי במעשה לרבי מאיר דלא חייש למיעוטא אלא מדרבנן [כמו שהביא שם בשם התוספות]. וראה עוד שם בד"ה ולעד"נ שצידד לפרש שנחלקו בזה רש"י ותוספות, ראה שם. וראה עוד בשו"ת רבי עקיבא איגר [חלק א סימן קלז, ובגליונו לשו"ע י"ד סימן ב], שדקדק מלשון הרשב"א בחולין ט א שדין זה אינו אלא מדרבנן, ומדאורייתא אזלינן בתר רובא דתלי במעשה, אמנם בדעת הרמב"ם צידד לומר שם שהוא מדאורייתא.

2. א. כן הוא לשון רש"י. וראה עוד בתוספות שחילקו בין תשמיש אדם לתשמיש בהמה "דתשמיש דאדם לא חשיב תלי במעשה כמו תשמיש דבהמה, דפעמים דבהמה צריך להרביע". אך ראה לשון הרמב"ן בהלכותיו שכתב "מאי מעשה, אי עלה עליה זכר, אי לא עלה עליה זכר".

וראה עוד בכינת אדם [שער רוב וחזקה סימן ד], דמדברי הרמב"ן במלחמות [קידושין כא ב מדפי הרי"ף] נראה קצת שהוא דאורייתא, שהרי הביא סברא זו כדי להקל, ראה שם. וגם משמע כן מדברי הרשב"א והר"ן בחולין יא שהובאו בהערה לעיל. והקשה על זה: הרי דמאי לכולי עלמא אינו אלא מדרבנן, כמו שכתבו תוספות בכורות [ראה בסוף העמוד], והיינו משום דאמרינן רוב עמי הארץ מעשרין הן, והרי זה תלי במעשה שמא לא עישר. ומזה הוכיח דמדאורייתא אזלינן בתר רוב התלוי במעשה, ושוב הביא גם דברי הרשב"א בחולין ט שהביא רבי עקיבא איגר, ראה שם אריכות.

ב. ראה לשון הרמב"ן שם: "ברובא דתלי במעשה לא אזלי בתר רובא, דמיעוטא דלא תלי במעשה עדיף מרובא דתלי במעשה". וכן הוא לשון הרשב"א והר"ן בחולין יא בסוגיא דרוב: הני מילי כשהרוב והמיעוט שניהם תלויין במעשה, או שניהם הם ממילא, אבל אם הרוב הוא על ידי מעשה והמיעוט ממילא, לא אזלינן בתר רובא, דלא עדיף רובא דעל ידי מעשה ממיעוט דהוי ממילא, כדמסיק רבינא בכורות.

והאחרונים העירו, ד"רוב עמי הארץ מעשרין הן" אין הכוונה לומר דסמכינן על זה לומר שעישרו, כי זה אינו, דרק חבר אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. אלא הביאור הוא, שבאמת עם הארץ אומר שהוא מעושר, רק שאנו אין מאמינים אותו כי הוא חשוד על המעשרות,

ג. מהרי"ט אלגאזי [אות כט ד"ה והנה מדברי בטה"ד] צידד לומר, דמאי דמודו רבנן לרבי מאיר ברובא דתלי במעשה, לאו למימרא דרוב שתלי במעשה לא חשיב רוב כלל מן